

DİLİN YOZLAŞMASINDA TERCÜMELERİN ROLÜ (EĞİTİM BİLİMLERİ ÖRNEĞİ)

Doç. Dr. Eyüp AKMAN
Kastamonu Üniversitesi

ÖZET

Dillerin yozlaşmasına, yapı ve anlam değiştirmesine sebep olan pek çok etken vardır. Bu etkenlerden biri de bir dile başka bir dilden yapılan tercümelere dir. Tercüme bir sanat işidir. Bu bildirimizde Eğitim Bilimleri araştırmalarında tercümesi yapılan makale ve kitapların dili üzerinde duracağız. Bu tür tercümelere Türkçe'ye aykırı bazı kelimelerin olduğu tespit edilmiştir. Mesela İngilizce "feed back" kelimesi dilimize "geri bildirim" olarak tercüme edilmiştir. Oysa Türkçe'de her kavramın bir zıddı olmalıdır. Türkçe'de "Geri bildirim" ifadesinin kullanılabilmesi için "ileri bildirim" in de olması gerekir. Dilin değişmesine, yozlaşmasına örnek için birkaç terim daha verebiliriz: açık uçlu (open ended), içgörü (insight), dilmece (scrabble), geçerleme (validation) vb.

Araştırmamızda, Eğitim Bilimleri kitap ve makalelerinde -yukarıdaki kelimelere ilaveten- Türkçe anlam ve yapıya aykırı gördüğümüz kelimeler üzerinde durulacak ve bunların TDK sözlük ve kılavuzlarında karşılıklarının olup olmadığı tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Türkçe mantığı, tercüme, kelime türetme

THE ROLE OF TRANSLATION IN THE CORRUPTION OF LANGUAGE (EDUCATIONAL SCIENCES SAMPLE)

ABSTRACT

There are many factors in the corruption, structure and meaning changes of language. One of the factors is the translation done from one language to another. Translation is an art. In this presentation the focus will be on the language of the translated papers and books in the researches of educational sciences. In these translations words that are incongruous to Turkish have been identified. As an example, the word "feed back" in English has been translated to Turkish as "geri bildirim". Whereas, every concept in Turkish has to have an opposite. To use the word "geri bildirim (feed back)" in Turkish there has to be a word as "ileri bildirim (feed forward)". We can give other examples that change and corrupts language: open ended (açık uçlu), insight (içgörü), scrabble (dilmece), validation (geçerleme), etc.

In the research, the words -additional to the above given examples- in the books and papers in educational sciences that are incongruous in meaning and structure to Turkish will be emphasized and if these words have an equivalence in the dictionary and guide books of the Turkish Language Association (Turkish Linguistic Society) will be discussed.

Key words: logic of Turkish language, translation, word formation.

Metin

Dillerin yozlaşmasına, yapı ve anlam değiştirmesine sebep olan pek çok etken vardır. Bu etkenlerden biri de bir dile başka bir dilden yapılan tercümelere dir. Tercüme bir sanat işidir. "Tercüme Sanatı" ¹ adlı kitabın yazarı Theodore Savory, "Tercüme, yüksek değer verilmesi gereken bir sanattır." diyerek bu gerçeği ifade eder.

Bu bildirimizde Eğitim Bilimleri kitaplarında sık geçen ve gerçekte Türkçe anlam ve yapıya aykırı olan kelimeler üzerinde duracağız. Bu tür kelimeler genellikle çeviri eserlerde yer almakta ve mütercimler, kelimeyi çevirirken Türkçe ifade edememekten kaynaklanan sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunları çözmek için farklı yöntemler denemektedirler. Bu durumu Hamza Zülfiyar şöyle açıklar. "Çeşitli kavramların hangi kelime veya terimle anlatılacağı sorunu çeviriçileri ya uydurmacılığa, ya yabancı karşılığı olduğu gibi almaya ya da bir takım yakıştırmalara yönelmektedir."²

Her disiplinde olduğu gibi Eğitim Bilimleri alanında da maalesef tam bir terim birliği sağlanamamış olup herkes kendi zevk ve anlayışına göre kelimeleri tercüme etme yoluna gitmiştir.

Batı dillerinden yapılan tercümelere, 1-Tam çevirme kelime, 2-Yarı çevirme kelime, 3-Serbest çevirme kelime³ olmak üzere üç şekilde yapılmaktadır. Burada esas sorun, üçüncü maddede yer alan tercüme şeklindedir.

Bizim burada temel aldığımız kaynak, Özcan Demirel'in Eğitim Sözlüğü'dür. Buradan elde ettiğimiz kelimelerin Türkçe yapıya aykırı olup olmadığını, kelimenin Türkçe'ye tercüme edilirken anlamında bir değişimin yapıp yapılmadığını tartışacağız. Buna göre sözcükleri kendi aralarında şu gruplara ayırabiliriz.

1-İlk algılanan anlamından farklı bir anlam yüklenen kelimeler

¹ Theodore Savory, Tercüme Sanatı, Çev. Hamit Dereli, İstanbul 1994, s.38

² Hamza Zülfiyar, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, Ank. 1991, s.19

³ Mustafa Sarı, Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisi, Ank. 2008, s.86

III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010 İzmir)

Kelime ile terim farklı kavramlardır. Kelimelerin anlamları fazla olabilir. Her tür yoruma da açık olabilirler. Fakat "Terimin bildirdiği anlam yoruma açık değildir ve karşıladıkları kavramı net, açık ve kesin bir biçimde bildirirler."⁴ Aşağıdaki kelimeler bu mantıkla incelenmiştir.

a-Biliş ötesi : Eğitim Sözlüğü'nde bu kelime (metacognition) kelimesine karşılık olarak verilmiştir. Anlamı "Bireyin bir öğrenme görevi öncesinde, sırasında ve sonrasında bilişsel strateji ve görevin gerekleri ile ilgili olarak kendisiyle iletişim kurması." şeklindedir. Kelimeyi anlam ve yapısı bakımından inceleyelim. **Biliş** kelimesi TDK'nın Türkçe Sözlüğü'nde şu anlamlara gelmektedir:

1. Canlının, bir nesne veya olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi, vukuf, 2. Bildik, tanıdık. Yani kelime bil- köküne gelen -iş ekiyle türetilmiştir.

Ötesi kelimesi de dilimizde oldukça yaygın kullanılan bir kelimedir. Mesela doğa ötesi dediğimizde TDK sözlüğünde şu karşılığı buluruz: 1. Duyularımızla algılayamadığımız varlıkların sebeplerini ve temellerini araştıran felsefe, fizik ötesi, metafizik. 2. Akıl ve sezgiyle elde edilen ilk ilkeleri veya mutlak bilgiyi konu alan felsefe, fizik ötesi, metafizik.

Gelelim **biliş ötesi** kelimesine. Kelimenin ilk akla gelen anlamı bilginiz, idrakimiz, vukufumuz haricinde olan şeklindedir. Oysa Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde "Bireyin kendisiyle iletişim kurması" şeklinde geçmektedir. Kelime, eğitim dilinde, ilk algılanan anlamından farklı bir mana kazanmıştır.

b-Olgunlaşma: Eğitim Sözlüğünde (**maturation**) kelimesine karşılık olarak verilmiştir. Anlamı, 1. Bireyin bir işi yapabilecek düzeye ulaşması ya da kalıtım ve çevre koşulları arasında etkileşim sonucu bireyin belirli olgunluk düzeylerine ulaşmasını sağlayan biyolojik değişimler. 2) Çevresel etkiler olmadan doğal olarak kendiliğinden gelişen değişmedir.

Kelimenin ilk akla gelen ve sözlükte karşılığı verilen anlamı, olgunlaşma işidir. Birey hem fizik hem de ruh bakımından olgunlaşabilir. Fakat yaygın kullanımından farklı olarak bu kelime, eğitim alanlarında sadece biyolojik değişme ve hazır bulunuşluk anlamında kullanılmaktadır. Üstelik bu anlamda olarak her yıl KPSS sınavında soruların çıktığı da ilave etmeliyiz.

c. İşevuruk terimi Eğitim Sözlüğü'nde "operational" kelimesine karşılık olarak verilmiş, "gözlenebilir ve ölçülebilir olarak tanımlanmış" anlamında kullanılmıştır. İki kelimedenden ibaret olan bu terimi inceleyelim. İlk kelime olan "işe" kelimesinde bir problem yoktur. "vuruk" kelimesi de tek başına kullanıldığında bir anlam ifade eder. TDK sözlüğünde bu kelime için çarpık, çarpılmış, büyüyip gelişememiş, vurgun, hastalanacak gibi, vurulmuş anlamları verilmiştir. Bu anlamlarından dolayı işe vuruk kelimesi ilk olarak aklımıza, işe vurulmuş, iş için aşırı derecede çalışan yani çalışkan anlamıyla gelmektedir. Fakat Eğitim Sözlüğü'nde tamamen farklı bir anlamda kullanılmıştır. İngilizce Redhouse Sözlüğü'nde ise "operational" kelimesine karşılık olarak, ameli kelimesi verilmiştir yani iş ile ilgili anlamındadır. Sonuç olarak, bu kelime daha farklı bir sözcükle Türkçeye kazandırılabilir diyebiliriz.

2-Türkçede zıt anlamı olmayan kelimeler

Türkçemiz yapısı gereği pek çok kelimenin zıt anlamlısını bağrında bulundurur. Uzun varsa kısa da vardır, ileri varsa geri de vardır. Bilincimiz zaten otomatik olarak kelimenin zıt anlamlısını sorgular ve bulmaya çalışır. Eğitim terimleri içinde bizim yukarıdaki görüşümüze zıt kelimeler vardır. Bunlardan ilki "**geri bildirim**" kelimesidir. Eğitim Sözlüğü'nde "dönüt" olarak da geçen bu kelime (**feedback**) kelimesinin karşılığıdır. Anlamı, "bir sistemin diğer bir sisteme belli bir mesaj gönderdiğinde, mesajı alan sistemin bu mesajı değerlendirdikten sonra bu değerlendirmeyle ilgili olarak, mesajın kaynağına ikinci bir mesaj göndermesi. Eğitimde dönüt, öğrenen kişiye eğitimin amaçlarına uygun davranışta bulunup bulunmadığının bildirilmesi ya da öğrenme sürecinde hedef-davranışın kazanılıp kazanılmadığının bildirilmesi"dir.

Türkçe dil mantığı açısından baktığımızda "geri bildirim" deyince akla "ileri bildirim" de gelmelidir. Fakat eğitimde "ileri bildirim" adı altında bir terime rastlayamadım. Yine şu kelimeler de yukarıdaki mantığa aykırı kelimeler olarak eğitimde sıkça kullanılır. **Açık davranış**(overt behaviour), **açık uçlu**: (open-ending), **amaçlı unutma** (intentional forgetting) (bilinçte bulunması kişiyi tedirgin eden bilgi, anı ve yaşantıların baskıya alınarak bilinçaltına atılması.), **içgörü**: (insight), **ilerici eğitim**(progressive education), **ilerici okul**: (progressive school) vb.

Örneklere yer alan terimlerin karşıt anlamları nasıl olur, olabilir mi? İşte mesele budur. Gerici eğitim, gerici okul dediğimizde ise tamamen farklı bir anlam karşımıza çıkmaktadır.

3-Türk dilbilgisi kurallarına aykırı kelimeler

⁴ Hamza Zülfikar, a.g.e.s.20

a-Anısal bellek terimi Eğitim Sözlüğü'nde (episodic memory) kelimesine karşılık olarak verilmiştir. Burada karşımıza çok tartışmalı⁵ bir ek olan +sal eki çıkmaktadır. Pek çok eğitim terimi bu ekle yapılmıştır. Hatta TDK'nın hazırladığı Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu'nda bu ekle kurulmuş onlarca kelime vardır (deneysel,edimsel,önsel, sonsal, bilimsel vb.).Bu örneklerde de görüldüğü gibi bu ek, isimlere gelmekte ve böylece eklendiği kelime "nispet" görevi yüklenerek sıfat konumuna geçmektedir. Bu konuda Zeynep Korkmaz şunları söyler: "Türkçedeki -sal/-sel eki bu birleşik biçimi ile, isimden isimciller türeten bir ek niteliğindedir. Aslında pek seyrek olan örneklerin hiç birinde de onun "nispet" görevi yüklendiği görülmemiştir. Günlük gazetelerde ve dergilerimizde sık sık rastladığımız geleneksel, dinsel, kişisel, düzlemsel vb. yeni eklerde ise bu ek, hep Arapça an'anevi, ilmi, şahsi, tarihi kelimelerine karşılık olan birer nispet görevindedir. Bu durum gösteriyor ki, Türkçe bir kalıba yabancı asıllı bir görev oturtulmuş. Demek oluyor ki, bu kelimeler dışı yerli içi yabancı birer kuruluşlardır."⁶

Bu ekin kaynağının batı dilleri olduğunu söyleyen Korkmaz başka bir makalesinde de şunları yazar: "Bu temel görüşten hareket ederek, bilimci anlayış -sal/-sel eki için, dilde ne kadar tutunmuş olursa olsun şöyle bir gözleme gider: Kumsal, uysal gibi yalnızca tek heceli birkaç kelimeye yer almış olan bu ekte, bir iyelik, nispet görevi bulunmadığına göre, acaba -sel/-sal ekinin bu görevi nereden gelmiştir sorusunu sorar. Aldığı karşılık şudur: Aktüel, natürel, kültürel, rasyonel örneklerinde görüldüğü üzere, İngilizce, Fransızca gibi Batı dillerinde Latince kökenli bir -l iyelik ve nispet eki vardır. Özleştirme çalışmaları sırasında ailevi, hukuki, terbiyevi gibi Arapça -i nispet eklerine karşılık aramırken, her dilin kendine göre bir mantık düzeni olduğu ve Türkçede bunları karşılayan birer anlatım biçiminin var olup olmadığı düşünülmeden, Batı dillerindeki bu -l eki, örnekleme yolu ile Türkçeye aktarılmıştır."⁷

Bu ekin kaynağını da belirttiikten sonra ekin bir başka yönüne gelebiliriz. Türkçe dil mantığına göre isme gelen bir ek fiile, fiile gelen bir ek de isme gelemez. Kural budur. Bu durum Türkçenin morfoloji düzeyinde gerçekleştirilen uyumları neticesinde ortaya çıkmıştır.⁸ Fakat yeni kelimeler türetilirken veya tercüme yaparken bu kural ihmal edilmektedir. Mesela "ilginç" kelimesini ele alalım. Sev-i+n-ç, kork-u+n-ç örneklerinde görüldüğü gibi -ç veya -nç eki hep fiil köklerine getirilmektedir. İlgi+nç örneğinde ise fiile getirilmesi gereken -nç eki isme getirilmiştir. Bu tür kelimelerin örneği çoktur.⁹ İşte bu tür yanlış kullanılan eklerden biri de -sal/-sel dir. Bu ek yeni türetilen veya tercüme edilen kelimelerde hem isme hem de fiile gelerek (eğit-sel, gör-sel; kum+sal, örgüt+sel vb.)garip bir durum arz etmektedir. Bu tuhaflığı yine Zeynep Korkmaz: "-sal/-sel fiilden sıfat türetme eki olmadığı halde, uysal,kumsal,kutsal örneklerine ters düşen bir tutumla işitsel,öğretsel, ve görsel de yazabiliriz demekte direnmek, bu türlü bir eğilime yaygınlık kazandırma özentsisine düşmek; üstelik, bunun bir de savunmasına geçmek, Türkçeyi kendi yaşayış ve işleyiş ölçülerine aykırı bir yola doğru itelemek değil de nedir?"¹⁰ sözleriyle ifade eder. Efrasiyap Gemalmaz da bu konuda şunları söyler: "Öztürkçe olduğu iddia edilen eğit-sel, gör-sel vb. kelimelerde bu kurala uygun olarak yapılmadıkları gibi, uydurma olan sal/sel ekinin yeni olmasına rağmen vazifesi ve kullanılışı da karanlık kalmaktadır."¹¹ Eğitim Sözlüğü'nde geçen **uğraşsal (mesleki)** tedavi (occupation therapy) de bu cümleden olan kelimelerdendir.

b- Devinışsel (psikomotor) beceriler teriminin yabancı dilde karşılığı (psychomotor skills) olup Eğitim Sözlüğü'nde "vücut organlarının tek tek ya da toplu hareketleri ile ilgili beceriler" anlamındadır.

Burada "**devin**" kelimesi üzerinde durmak gerekir. Bu kelime TDK sözlüğünde hareket, çaba, kımıldanış, gayret anlamlarına gelmektedir. Kelimenin kökü hakkında kesin bir şey söylemek

⁵ -sal/-sel eki üzerine yapılan tartışmalar için bkz. Mustafa Sarı, a.g.e s.201-203

⁶ Zeynep Korkmaz, "Türkçede -l eki (-al/-el/-il/-sal/-sel)l, Türk Dili, Ekim 1966, S.181,s.72-83; Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, Ank. 1995,s.138

⁷ Zeynep Korkmaz, "Dili Özleştirme Çalışmaları ve Metotsuz Yaklaşım", Türk Kültürü, Mart 1978, S.185, s.15-21; Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, Ank. 1995,s.721

⁸ Efrasiyap Gemalmaz, "Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar", Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, S.17, Erzurum 1989; Türkçenin Derin Yapısı, Ank. 2010, s.195

⁹ Bu tür örnekler için bkz. Faruk K. Timurtaş, "Türkçenin Bünyesi ve Kelime Yapma Yolları", Kubbealtı Akademi Mecmuası, Nisan 1972, s.40-45

¹⁰ Zeynep Korkmaz, "Yine Dil Davası Üzerine", Millî Kültür, Mart 1977, C.I,S.3, s.67-68, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, Ank. 1995,s.714

¹¹ Efrasiyap Gemalmaz, a.g.m. s.217

III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010 İzmir)

mümkün değildir. Andreas Tietze bu kelimenin kökünü, Clauson'dan naklen dev-/devi- fiilinde aramakta ve Eski Türkçe tev- fiiline işaret etmektedir. Bu fiilin anlamı da "kaşınmak" olarak verir.¹²

Sevan Nişanyan da bu kelimeye; kimildamak, çırpınmak, kıvrınmak, çabalamak anlamlarını yükler ve Orta Anadolu Ağzlarında kaşınmak anlamında kullanıldığını belirtir. Nihayi kökeninin belirsiz olduğunu değ- ve değiş- fiilleriyle ilgili olabileceğini söyler.¹³

Kökünü bile belli olmayan bu kelime maalesef TDK'nın Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu'nda dahi kullanılmıştır.¹⁴ Bu kökten gelen başka bir kelime de **devinduyum** kelimesidir. TDK bu kelimeyi kinestezi karşılığı olarak vermiştir. Hülâsa **devinişsel** kelimesi, hem kökü itibarıyla hem de -sel ekinden dolayı Türkçe anlam ve yapıya aykırıdır.

c. Dilmece kelimesi Eğitim Sözlüğü'nde (scrabble) kelimesine karşılık olarak verilmiştir. İngilizce Redhouse sözlüğünde "üzerinde harfler basılı küçük ve yassı tahta karelerle oynanan kelime bulmacası" anlamına gelir. Fakat bu (scrabble) kelimesine dilmece denmesi Türkçe'ye aykırıdır. Şöyle ki, Türkçede bul-maca, bil-mece örneklerinde görülen -maca eki fiile gelmiştir. Dilmece kelimesinde dil- kökü acaba fiil olarak mı düşünölmüştür. bilemiyoruz. Eğer dil kökü isim ise -mece ekini, yukarıda açıkladığımız sebeplerden dolayı almaması gerekir.

d. Vardamalı istatistik terimi de Eğitim Sözlüğü'nde (inferential statistics)kelimesine karşılık olarak verilmiş ve "belli gözlemler sonucu elde edilmiş verilere dayanarak gözlenmemiş durumlar hakkında vardamalarda bulunma yöntem ve teknikleri kapsayan istatistik."anlamında kullanılmıştır.

Burada karşımıza **vardama** kelimesi çıkmaktadır. Kelimenin kökü şu şekilde incelenebilir: Var-da-malı veya var+da-malı şeklinde ayrılabilir. Kelimenin kökünü fiil olarak kabul edersek -da ekini fiilden fiil eki olarak kabul etmiş oluruz. Türkçede +da eki bulunma hal ekidir. Zaman bildiren isimlere gelerek zaman zarfı da yapar(yılda, gecede, günde vb.).-da eki seyrek olarak da yansıma kelimelerden geçişsiz fiiller yapmıştır(güvüde-).¹⁵Fakat bizim örneğimizdeki "da" eki, eklendiği sözcüğü, ne yansıma kelime ne hal eki almış kelime ne de zarf yapmıştır. Tamamiyle uyduruk bir ektir. Bu ekin seyrek olarak kullanıldığı varsayılsa bile "Bir dilde yeni kelimeler ancak canlı eklerle meydana getirilebilir. Bu hal dil ilminin değişmez prensibidir ve bu durum bütün dillerde ayrıdır."¹⁶kuralına terstir. Çünkü işlek bir ek değildir. Bundan 19 yıl evvel Hamza Zülfikar'ın bu ek için söyledikleri dikkat çekicidir: "-da, durum eki çekim ekidir, mecbur kalınmadıkça kelime türetme yoluna gidilmemelidir."¹⁷

İşlek olmayan bir ekle yapılmış olan şu kelimeler de aynı durumdadır:

e-Yakınsak düşünme (convergent thinking),**yakınsak** soru (convergent question).Bunlardan ikincisinin anlamı Eğitim Sözlüğü'nde " bir tek doğrusu bulunan soru türü."şeklindedir.

TDK sözlüğünde bu kelime 1. Tek bir noktaya doğru yönelen (ışın). 2. Işıkları aynı noktaya doğru yönelme özelliği taşıyan (mercek vb.). 3. Birbirine gittikçe yaklaşarak uzanan, bir noktaya doğru yönelen (çizgi), anlamlarına gelmektedir.

Eski Türkçe'den itibaren -sak/-sek ekine rastlıyoruz. Von Gabain bu ekin isimden sıfat yapığını söyler ve kek+sek (kin+li), tapıg+sak (hürmetkar) örneklerini verdikten sonra +sa ekinin arzulama, istek duyma bildirdiğini söyler.¹⁸ Divanü'l Lugati't Türk'te de bu ek, istemek, arzulamak manasında sıfat eki olarak görölr. şu örneklerde olduğu gibi: "Ol munda turgsak ol/O burada kalmak dileğindedir.", "Ol ewge barıgsak ol/O adam eve gitmek isteğindedir."¹⁹ Muharrem Ergin de -se/sa eki için "Bu ek de Türkçede eskiden beri kullanılan fakat işleklik sahası geniş olmayan eklerden biridir" demektedir ve buğasa-/umursa-/susa- örneklerini vermektedir.²⁰Zeynep Korkmaz ise bu ek hakkında şunları söyler: "Bu ek Türkçenin eski ve yeni bir kısım kollarında bir şeye karşı istek ve düşkünlüğü gösteren sıfatlar türetmiştir."²¹demekte ve Codex Cumanicus'ta geçen er-sek (erkeğe düşkün kadın)örneğini vermektedir. Anadolu Ağzlarında da kullanılan bu ek işlek bir ek değildir. Mesela

¹² Andreas Tietze, Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati, İst.2002, s.601

¹³ Sevan Nişanyan, Sözlerin Soyağacı, Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, İst. 2010, s.132

¹⁴ Dinamik kelimesine karşılık olarak bu kılavuzda "devim bilimi, devimsel" kelimeleri verilmiştir.

¹⁵ Güner Gülsevin, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Ank. 1997, s.116

¹⁶ Faruk K.Timurtaş, a.g.m s.42

¹⁷ Hamza Zülfikar, a.g.e s.77

¹⁸ Von Gabain, Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet Akalın, Ank. 1988, s.48

¹⁹ Kaşgarlı Mahmut, DLT, Haz. Besim Atalay, Ank. 1992, C.II, s.55

²⁰ Muharrem Ergin, Türk Dilbilgisi, İst. 1993, s.174

²¹ Zeynep Korkmaz, "-se/-sa Dilek-şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?,"Studia Turcologica Memoriae Alexi,Bombacı Dicata,Napoli, 1982, s.305-315; Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, Ank. 1995,s.166

III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010 İzmir)

Kastamonu Ağzında çiftleşme zamanı gelen inekler için “göksek veya gövsek” denir. Ek, bu örnekte de eski Türkçe örneklerinde olduğu gibi bir istek bildirmektedir. Oysa bizim yukarıda verdiğimiz yakınsak kelimesinde ekin böyle bir fonksiyonu yoktur. Kelimeyi sıfat yapmıştır fakat anlam olarak değiştirmiştir. Sonuç olarak, yakınsak kelimesi hem anlam bakımından hem de işlek olmayan bir ekle türetildiği için Türkçe yapıya aykırıdır ve Cumhuriyet döneminde bu ekten türetilmiş olan “yakınsak” ve “ıraksak” kelimeleri ile de bir alakası yoktur.

Sonuç ve öneriler:

Türkçede yeni kelimelerin türetilmesinde göz önünde bulundurulması gereken temel nokta, bu kelimelerin dilin ses ve şekil yapılarına, kök ile ek arasındaki anlam ilişkisine, dil mantık ve estetiğine uygun düşmelerini sağlayabilmektir. Bunu sağlamak bir tek kişi için mümkün değildir. Bunu ancak ve ancak işin uzmanları yapabilir. Türk Dil Kurumu öncülüğünde, ilgili bilim dalları mensuplarının bir araya gelip bir komisyon kurmak veya kurul oluşturmak suretiyle, alanlarının terim problemlerini tartışmaları ve ortak bir noktada buluşmaları gerekmektedir. Böylelikle konuyla ilgilenen herkesin farklı terimler öne sürmesi ve kullanmasının veya yanlış tercüme yapılmamasının önüne geçilmiş olacaktır.

Eğer Türkçenin kelime yapma ölçülerine göre kelimeler türetmez ve dil-düşünce ilişkisini göz ardı edersek, dilimizi kendi ellerimizle yozlaştırmış ve kendi imkanları içinde gelişimini sağlayamamış bir dil haline getirmiş oluruz.

Kaynaklar

1. **DEMİREL**, Özcan. Eğitim Sözlüğü, Ankara 2003
2. **ERGİN**, Muharrem. Türk Dilbilgisi, İstanbul 1993
3. **GABAİN**, Von. Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet Akalın, Ankara 1988
4. **GEMALMAZ**, Efrasiyap. “Uyum ve Standart Türkiye Türkçesinde Uyumlar”, Atatürk Üniversitesi
5. Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, S.17, Erzurum 1989
6. **GEMALMAZ**, Efrasiyap. Türkçenin Derin Yapısı, Haz. Cengiz Alyılmaz-Osman Mert, Ankara 2010
7. **GÜLSEVİN**, Gürer. Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Ankara 1997
8. **KAŞGARLI MAHMUT**, DLT, Haz. Besim Atalay, Ank. 1992, C.II
9. **KORKMAZ**, Zeynep. “Dili Özleştirme Çalışmaları ve Metotsuz Yaklaşım”, Türk Kültürü, Mart 1978
10. **KORKMAZ**, Zeynep. “-se/-sa Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, Studia Turcologica Memoriae Alexi, Bombacı Dicata, Napoli, 1982
11. **KORKMAZ**, Zeynep. “Türkçede -I eki (-al/-el/-il/-il/-sal/-sel)I, Türk Dili, Ekim 1966, S.181
12. **KORKMAZ**, Zeynep. “Yine Dil Davası Üzerine”, Milli Kültür, Mart 1977, C.I,S.3
13. **KORKMAZ**, Zeynep. Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, Ankara 1995
14. **MIHÇIOĞLU**, Cemal. Sözcüklerin Öyküsü, Ankara 1996
15. **NİŞANYAN**, Sevan. Sözlerin Soyağacı, Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, İstanbul 2010
16. **SARI**, Mustafa. Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisi, Ankara 2008
17. **SAVORY**, Theodore. Tercüme Sanatı, Çev. Hamit Dereli, İstanbul 1994
18. **TDK** Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr
19. **TDK** Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu, Ankara 2008
20. **TİETZE**, Andreas. Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı, İstanbul 2002
21. **TİMURTAŞ**, Faruk K. “Türkçenin Bünyesi ve Kelime Yapma Yolları, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Nisan 1972
22. **ZÜLFİKAR**, Hamza. Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, Ankara 1991

